

Foto: Valentijn te Plate

**THEMA
NUMMER**

Pad uit de put

Drie organisaties slaan de handen ineen om de pad uit de put te redden. Dankzij een extra bijdrage van € 1,15 miljoen van de Nationale Postcode Loterij kunnen Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC), Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en IVN Natuur-

educatie aan de slag om de moeilijke situatie van padden in Nederland drastisch te verbeteren. Het project loopt de komende vier jaar en voorziet in verschillende maatregelen om leefgebied te herstellen en om te voorkomen dat dieren ongezien en ongemerkt in rioleringen verdwijnen.

Foto: RAVON

De gewone pad wordt steeds minder gewoon. Het aantal padden in Nederland is de afgelopen vijftien jaar met ruim 55% afgenomen. De kwaliteit van hun leefgebied gaat achteruit en raakt versnipperd. Jaarlijks komen in Nederland een half tot één miljoen amfibieën in straatputten terecht, waar ze niet uit kunnen ontsnappen, met de dood tot gevolg. Geen wonder dus dat het slecht gaat met de amfibieën. Maar gelukkig zijn er nu oplossingen voorhanden.

De projectpartners de VNC, RAVON en IVN bundelen hun krachten voor een totaalpakket aan maatregelen om padden en andere amfibieën van de ondergang te redden.

In samenwerking met gemeentes plaatsen we 'paddentrappen', waarmee de padden weer uit de putten kunnen klimmen. Ook bieden we oplossingen voor het aanpassen van stoepranden, waardoor padden, kikkers en salamanders de straat kunnen oversteken zonder in de put te vallen.

De paddenladder; een even simpel als doeltreffend middel om padden weer uit de put te laten klimmen.

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

Foto: Valentijn te Plate

Tuinvijvers (Tuiny poelen) zorgen voor een amfibie-vriendelijke omgeving.

Foto: Valentijn te Plate

Stoepranden, vaak onneembare barrières, die de padden leiden naar een put...

Foto: Lars van der

Door de aanleg van poelen en vijvers wordt voorkomen dat dieren te veel moeten trekken over grote afstanden.

Foto: WNC

Waar mogelijk zorgen we voor landschappelijke aankleding, met bijvoorbeeld houtwallen of heggen. Zo ontstaan extra groene wegen en schuilmogelijkheden voor vele dieren. Paddenplannen maken we niet alleen voor grote steden waar al initiatieven zijn gestart, maar ook in het buitengebied. Natuurlijk heb je in grote steden vooral stoepranden en putten, maar ook in het buitengebied kan landschappelijke aankleding de pad helpen.

Foto: Valentijn te Plate

De jeugd bekend maken met hun leefomgeving is erg belangrijk, daarom veel aandacht hiervoor in ons project.

Daarnaast richten we het omliggende landschap in met landschapselementen en poelen, zodat padden minder de weg over hoeven te steken. Verder leggen we samen met scholen en

kinderopvanglocaties zogenoemde 'tuiny poelen' aan in tuinen of wijken en stimuleren we het bedrijfsleven om amfibievriendelijke maatregelen te treffen.

We hopen met het project de komende tijd veel aandacht te genereren voor de paddenproblematiek. We zetten een publiekscampagne op om een breed publiek te informeren over de gewone pad en andere amfibieën, en te motiveren om zelf in actie te komen. Ook betrekken we overheden, scholen en bedrijven bij het project, om zo in de hele samenleving aandacht te vragen én oplossingen te kunnen bieden voor de padden. In 2028, wanneer het project is afgerond, is de pad volop in de aandacht, en definitief uit de put!

Foto: Jeiger Herder, RAVON

Paddenkwekerij

Maar inderdaad zijn padden dieren van de nacht. Ze wonen in en komen uit de grond, iedere nacht en na hun winterslaap, ook om te paren. In het staartje van de winter en de eerste dagen van het voorjaar komen ze tevoorschijn. Als het maar nat en niet te koud is. Padden kunnen de respectabele leeftijd halen van twaalf jaar, maar de meeste is dat niet gegeven. Ze worden gegeten door tal van dieren, zoals dassen, bunzingen en reigers, ooievaars, klapeksters en klauwier. Maar ook ijsvogels, merels, buizerds en otters verschalken padden.

Maar verreweg de meeste padden sterven door mensenhand of, beter gezegd, worden geplet onder voeten en wielen, belanden uitmergeld in putten en worden vermalen in gemalen. Nu zijn er in Nederland meerdere paddensoorten. Naast de gewone pad leven er in ons land nog vier andere soorten: de knoflookpad, de rugstreeppad, de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad. Bij de laatste soort draagt de man de eieren op zijn rug; vandaar de naam. De overige padden trekken naar kleine watertjes en poelen om de eieren in snoeren over takken en waterplanten te draperen.

Aan padden werden sinds mensenheugenis allerlei krachten uit de onderwereld toegeschreven. Padden waren een attribuut van de dood, metgezel van heksen en tovenaars. Paddenstoelen waren de zetels waarop de padden uitrustten. Echte klimmers zijn het niet, en daarom zijn elfenbankjes de bankjes waarop elfen rusten. Ze worden ook in verband gebracht met transformatie en hergeboorte.

De gewone pad is, zoals de naam doet vermoeden, de meest talrijke paddensoort, hoewel de huidige paddenstand ernstig is uitgedund. De paddentrek was in de jaren zestig nog zo massaal dat auto's in de slip konden raken. Veel mensen denken bij padden aan paddentrek en alles wat daar inmiddels mee samenhangt, zoals paddenemmers, schermen, tunnels en tegenwoordig ook laddertjes om uit de onfortuinlijke ellen-de in de put te ontsnappen. Weinigen staan stil of hebben weet van waar de padden de rest van het jaar leven. Maar padden hebben een voorkeur om in een holte te wonen die ze zelf vinden, van een muizengangetje tot een kier in een muur of stronk hout. Ze jagen op insecten, wormen en pissebedden, die ongeveer op tongafstand langs moeten vliegen of kruipen. De tong is lang en kleverig en met grote precisie op de prooi af te sturen. De meeste insecten zitten langs bosranden. De lengte daarvan en de grens aan natuur of cultuurland, al dan niet chemisch belast met pesticiden, bepalen in hoge mate de aanwezigheid van padden.

Hagen en houtwallen bestaan in feite uit twee bosranden en domineerden het agrarisch cultuurlandschap in oostelijk Nederland. Zonder chemie was dit landschap met zijn enorme lengte aan bosranden één grote paddenkwekerij. Padden waren in die tijd samen met kikkers het stapelvoedsel voor tal van

Een landschap met heggen en houtwallen: één grote paddenkwekerij.

Foto: Valentijn te Plate

Foto: Valentijn te Plate

Foto: Valentijn te Plate

Poelen dicht bij hagen of houtwallen laten populaties ontstaan die nooit een weg hoeven te kruisen.

dieren, van de dikkopjes tot de uitlopende minipadjes op zoek naar hun eigen woonplek.

Net zo goed als padden naar hun geboorteplek terugkeren om voor nageslacht te zorgen, zijn ze ook honkvast waar het gaat om hun woonplek. Goed

gebufferde heggen of houtwallen met aan weerszijden graskruidentroken zonder chemie hebben meer insecten en meer goede woonplekken voor padden dan een harde bosrand die grenst aan grond die voor intensieve landbouw gebruikt wordt. In het oude behaaglijke cultuurlandschap waren ook drinkpoelen

(zogenoemde dobben), waar het vee de dorst kon lessen.

Poelen dicht bij hagen of houtwallen laten populaties ontstaan die nooit een weg hoeven te kruisen. Maar dan wel flinke poelen en niet te ondiep, want padden denken tegen beter weten in toch altijd nog groot.

Andere amfibieën

Er zijn vijf algemeen voorkomende amfibiesoorten die profiteren van de in dit plan genoemde maatregelen. Het gaat om de gewone pad, de groene kikker, de bruine kikker, de kleine watersalamander en de Alpenwatersalamander. Deze soorten zijn vanwege hun brede verspreiding van groot belang voor het functioneren van de water- en landnatuur, ook in steden.

Naast de hierboven genoemde soorten, zijn er twee zeldzamere amfibieën die gebaat zijn met ons project. De kamsalamander en de rugstreeppad – beide streng beschermd en zeldzaam – worden helaas ook op bepaalde plekken in Nederland in straatputten aangetroffen...

■ ALPENWATERSALAMANDER

De Alpenwatersalamander is een prachtige salamander met een feloranje buik. Het voorjaar is het voortplantingsseizoen. Dan zijn de mannetjes donkerblauw met een zwart-wit geblokte rugkam. Vrouwjes zijn vaak meer blauwgrijs tot grijsgroen en lijken vaak gemarmerd. Het vrouwtje legt zo'n 100 tot 150 eieren in de periode april tot

Foto: Valentijn te Plate

en met juni, tussen opgevouwen blaadjes van waterplanten. De salamanders zijn niet echt kieskeurig wat het type water betreft, als het maar niet te snel stroomt en niet te veel vis bevat. Zelfs in hele kleine vijvertjes en/of ingegraven speciekuipen komen ze tot succesvolle voortplanting.

Buiten het voortplantingsseizoen zijn de salamanders voornamelijk op het land te vinden. Vanaf eind januari trekken ze weer van de overwinteringsplek naar het voortplantingswater. De eerste jonge salamanders kruipen vanaf half juni het land

op. Het duurt drie jaar voor ze geslachtsrijp zijn. Alpenwatersalamanders kunnen wel tien jaar oud worden.

De Alpenwatersalamander komt van nature vooral voor in Noord-Brabant en Limburg. Landschappen met bos en houtwallen, evenals kleinschalige cultuurlandschappen met heggen en struwelen, hebben de voorkeur.

■ KLEINE WATERSALAMANDER

De kleine watersalamander is een bruine salamander met een geel tot licht-oranje buik, met kleine stipjes. Hij wordt tot acht centimeter groot, en is dus eigenlijk niet de kleinste salamander in Nederland (dat is de vinpootsalamander). In het voorjaar, de voortplantingstijd, krijgen de mannetjes een kam op de rug. Eenmaal weer op het land hebben de mannetjes en de vrouwtjes dezelfde kleur bruin.

Het vrouwtje legt 100 tot 350 eieren, die ze afzet aan waterplanten. De voortplantingswateren zijn ondiep en mogen niet te snel stromen. Deze salamanders hebben een voorkeur voor wateren met veel waterplanten.

Kleine watersalamanders komen in vrijwel alle landschappen in Nederland voor, behalve in gebieden met brak water.

■ BRUINE KIKKER

De bruine kikker is een robuust gebouwde kikker met een stompe snuit, die tot elf centimeter groot wordt. Je kunt hem in verschillende bruintinten waarnemen: van groenbruin tot roodbruin, en van geelbruin tot grijsbruin. Hij heeft een patroon van donkere vlekken op de rug en soms een licht gemarmerde buik.

Al vroeg in het voorjaar beginnen ze aan de voortplanting. In maart is al het kikkerdril te zien. Het zijn klompjes, die in ondiep water worden afgezet. Soms wel tien- tot honderdtallen klompen tegelijk op slechts enkele vierkante meters. Elk vrouwtje legt 1 eiklompje, bestaande uit zo'n 1000 tot 2500 eieren. In juni komen de kleine kikkertjes aan land.

Bruine kikkers leven na de voortplanting op het land. En dan begint de overwinteringsperiode, waarbij ongeveer de helft op het land blijft en de helft overwintert in het water.

Na de winter trekken de op land overwinterende dieren naar het water, vaak tegelijk met de gewone pad.

De bruine kikker komt vooral voor in bosrijke landschappen en in landschappen met houtwallen, struwelen en heggen. Je komt hem ook vaak tegen in dorpen en steden en in tuinen met tuinvijvers.

De bruine kikker is een liefhebber van slakken, kevers en insectenlarven. Van alle amfibieën is de bruine kikker de wijdst verspreide amfibie van Nederland.

■ GROENE KIKKER

Eigenlijk bestaan er drie groenekikkersoorten: de poelkikker, de meerkikker en de bastaardkikker (dat is een kruising tussen de meerkikker en poelkikker, die zelf ook vruchtbaar is). Herkenning tussen soorten is vaak lastig. Eieren, larven en juvenielen zijn überhaupt niet uit elkaar te houden.

De voortplanting begint in april/begin mei. Dat is later dan bij de bruine kikker.

Alle groene kikkers zijn watergebonden soorten. Dus ook buiten de paartijd vind je ze in de directe nabijheid van water. Het zijn schuwe kikkers, die bij verstoring op het land direct in het water springen en zich verschuilen.

Alle groene kikkers zijn opportunistisch wat hun eten betreft: alles wat beweegt en niet te groot of te klein is, wordt verorberd. Zelfs jonge muizen of vogeltjes. En soortgenoten...

De groene kikker komt algemeen voor in ons land. Hij houdt van water en zon. En een goed begroeide oever.

Wij zijn niet thuis

Dat we op een levende planeet leven en dat die volgens opeenvolgende astronauten moet worden beschouwd als ons ruimteschip aarde – dat mag zo zijn, maar blijkt uit niets. Een even groot niets als een zwart gat, denk ik wel eens. Uit niets blijkt dat we hier thuis zijn. We lonken met maan, Mars en sterren, terwijl we de aarde als een fles aan de mond zetten en hem zonder schaamte leegdrinken. Alsof we geen kinderen, geen nageslacht hebben.

Alsof er niet miljoenen organismen zijn die we hun bestaansrecht letterlijk ontnemen. We verzinnen woorden als ‘mededogen’, maar leven het woord niet. We hebben de mond vol van de erkenning van de rechten van de natuur en van de intrinsieke waarde die zij zou hebben, ook als wij er niet meer zijn.

Hinkstappende duiven

Met alle ellende in de wereld is het soms het beter om het wat kleiner en dichter bij huis te zoeken. Dan wordt vaak tot in het kleinste detail duidelijk wat ons anders ontgaan zou zijn. Ogen-schijnlijk kleine dingen kunnen een grote impact hebben op het leven om ons heen; daar staan we maar weinig bij stil. Een voorbeeld.

Een moslima, ze draagt een hoofddoek en lokt stadsduiven op pleinen en in straten met graan. Dan met een snelle handeling grijpt ze de dichtstbijzijnde vogel en legt hem vakkundig op zijn rug en pakt de pootjes in haar vingers, onderzoekt ze en gaat knippen met een pincet en kleine schaar. Als u op metro-stations, straten en pleinen eens goed kijkt, ziet u dat stadsduiven ‘hinkstappen’: ze lopen op stompjes omdat ze hun tenen gedeeltelijk of helemaal missen. Niet sommige, nee vrijwel alle. Inmiddels heeft de vrouw hulp gekregen van een tweede vrouw. Samen werken ze een stuk handiger, maar het is natuurlijk een schier onmogelijke opgave. Honderden pleinen, straten en stations,

tienduizenden verminkte duiven en twee vrouwen die weten wat ze doen, dag in dag uit. Ze discrimineren niet. Voor hen zijn het geen vieze stadsduiven, geen ‘vliegende ratten’. Nee, doodgemoedereerd zijn ze telkens weer aan het werk.

Het zijn de kunststofdraadjes die naden en zomen in onze moderne kleding elastisch maken. Geknapt of losgelaten komen die draden in de lucht terecht. Ze zijn vooral in onze steden veel te vinden. Waaiend en krullend slaan ze zich om de duivenpoten heen en beginnen zich langzaam in te snijden. Ik las dat er inmiddels een vogelopvangcentrum is dat 3D-schoentjes print voor duiven die vrijwel geen voeten meer hebben.

Enige gerechtigheid: al die synthetische kleding die wij dragen, laat behalve draden ook veel andere stofdeeltjes los; en deze microplastics ademen wij allemaal in. Kijk maar eens in een zonnestraal die ons huis binnendringt en klop dan je fleecjack uit. Nooit over nagedacht zeker? Of gewoon schijt aan de duiven, de mensen die de kleding dragen, wassen en uitkloppen?

In de Hollandse Nieuwe

Zo moeten er laboranten van bedrijven zijn die kleine plastic deeltjes in scrubdouchegel stoppen. Je zou denken: dat zal wel zaagsel zijn, of zand of zout uit woestijnen of de Dode Zee. Maar nee, het zijn plastic deeltjes. Dat geeft milieuproblemen. Die microplastics zijn nog erger dan de (veel zichtbaardere) plastic soep.

Als laborant volg je denkbeeldig toch de gang van jouw scrub-plastics door het doucheputje en het riool, naar de waterzuivering? Daar aangekomen bezinkt het in het slib, als het hier tenminste uit gefilterd wordt. Zo niet, dan gaat het rechtstreeks met het zogenaamde gezuiverde water naar zee. Daar komt het dan in de Hollandse Nieuwe haring. Het bezinksel wordt trouwens niet zel-

Foto: Valentin de Plate

Padden worden massaal doodgereden.

den als mest uitgereden over boerenland en komt dan ook terug op ons bord.

Laat staan salamanders

Heeft u wel eens paar minuten geprobeerd te bedenken hoe het is om pad te zijn? De steden van de mens zijn opgerukt tot diep in het leefgebied van de padden. Maar al was het maar voor de riooloverstort: in menig nieuwbouwwijk of Vinexlocatie zijn grote vijvers aangelegd die na het dempen van boerensloten de padden toch een aardige paaiplaats bieden. Niet dat onze stedenbouwkundigen ook maar een moment aan padden gedacht hebben. Welnee, hoe verklaar je anders de hoge stoepranden en lonkende putten? Nooit heeft iemand daarbij (of überhaupt bij asfalt) gedacht aan padden of kikkers, laat staan aan salamanders. Ze worden massaal doodgereden, en dat al een kleine eeuw. Dus zijn de populaties een schijntje van wat ze ooit waren. Toen ik jong was, slipten we met de eerste auto (onbedoeld!) over de paddenlijkjes die hele weggedeeltes spiegelglad maakten.

Als je je pad waant, sta je tijdens de paddentrek in een regelrechte nachtmerrie. Die trek heeft wel iets weg van een stormbaan. Als je niet door wielen wordt geplet, dan is vaak de luchtdruk van voorbij razend verkeer genoeg om je ingewanden uit je lijf te rukken. Misschien is er een scherm, zijn er emmers of een tunnel. Maar als je dan uiteindelijk door tuinen, om schuttingen heen, na honden en katten getrotseerd te hebben op je paarplaats aankomt, kun je paren. Na de zorg voor je nageslacht moet je als volwassen padden ook weer

terug naar waar je als pad de rest van het jaar woont. Maar de meeste mensen zijn dan niet meer met de paddentrek bezig. De waarschuwingssborden 'Pas op! Paddentrek' zijn dan weer opgeruimd. In juli komen de babypadjes; vroeger met miljoenen, nu slechts honderdtallen. Krap een centimeter groot kunnen ze niet tegen direct zonlicht, dus kruipen ze als de zon opklimt onder een blaadje of snoeppapiertje of springen ze in de aantrekkelijke schaduwrijke putten. Samen met onfortuinlijke ouderdieren spoelen ze dan via het riool naar de waterzuiveringsinstallatie, waar ze tot slib vernalen worden en als mest op het land dienen.

Moeder eerst

'Pad uit de put': een gezamenlijke actie van VNC, IVN en RAVON die vele duizenden padden uit de putten, tegen de stoepen op, veilig van en naar huis moet helpen. De actie bestaat soms letterlijk uit een ladder uit de put. Soms beter en veiliger een vijver aan de goede kant van de weg, maar bovenal is het mededogen: leve de rechten van de natuur!

Beginnen door te laten zien dat die bestaan. Bij alles wat we bedenken is het Moeder Aarde eerst. Ik stel me voor zo'n gezellige Italiaanse moeke met ietwat behoorlijke heupen terwijl ze van tafel naar tafel loopt en de tafellakens erover gooit en strak trekt. Ze dekt de tafels voor een heerlijk maal.

Ze heeft vast een bloemetjesjurk aan en een schort voor. Ze heeft velen genodigd om van haar heerlijke gerechten en gulle gaven te proeven; voor ieder dier een eigen stoel. Maar één stoel blijft altijd leeg, die van de mens. Want die is alleen met zichzelf bezig.

Met haar schort veegt ze hoofdschuddend over de zitting.

Jaap Dirkmaat

Foto: Tim Leenders

Uiteraard kon ook de grote cheque niet ontbreken.

Jaap Dirkmaat op 'pad' met Nicolette van Dam

Om de toekenning van het project 'Pad uit de put' te vieren, kwam Nicolette van Dam namens de Postcode Loterij langs met een cameraploeg bij het kantoor van de VNC in Beek-Ubbergen. Samen met VNC-directeur Jaap Dirkmaat ging ze eropuit om de paddenproblematiek zichtbaar te maken.

Zo legt Jaap Dirkmaat uit dat het op de Duivelsberg, waar de VNC haar kantoor houdt, ooit stikte van de padden, maar dat er nu nog hooguit een paar honderd voorkomen. En om tijdens de paddentrek veilige haven te bereiken moeten de padden ook nog eens dwars door een woonwijk, langs straten, stoepanden en putten (!).

Geen wonder dus dat er ieder jaar zoveel padden worden doodgereden en in putten belanden.

Jaap en Nicolette gaan samen op zoek naar padden in de putten, maar omdat het zo koud en droog was in de dagen voorafgaand aan de opnames, waren er

nog geen padden. Wel vinden ze een bruine kikker, die ze uit de put redden en vervolgens veilig uitzetten in een nabijgelegen poel. Evengoed belangrijk: het project is immers ook gericht op het redden van andere amfibieën, naast de gewone pad.

De VNC dankt Nicolette en het team van de Postcode Loterij voor een leuke ochtend die een prachtige video heeft opgeleverd. De video is te bekijken op onze website of via de QR-code hiernaast.

ZOMER ACTIE

Over enkele dagen ontvangt u post over onze zomeractie. Die staat dit jaar in het teken van een eigen watertank om onze kwetsbare aanplant te bewateren bij extreme droogte en hitte. Dat is helaas steeds vaker nodig, maar met de watertank kunnen wij onze waardevolle landschapselementen beschermen. Wij hopen op uw steun.

Screenshot uit de video. Meer zien van natuurfilmer Nick Jansen? Hij is te vinden op Instagram @naturised_video.

De kikker- en paddentrap zorgt ervoor dat amfibieën zelf uit de kolk kunnen klimmen

Video over 'Pad uit de put'

Ter gelegenheid van het project 'Pad uit de put' is een bijzondere video gemaakt door natuurfilmer Nick Jansen. Het lotgeval van de pad wordt hierin prachtig in beeld gebracht. In de video is precies te zien wat het probleem is én hoe we het op kunnen lossen: dankzij de paddentrap komt de pad weer uit de put!

En de video is een wereldwijde hit! De versie op Instagram is inmiddels al meer dan 2,5 miljoen keer bekeken! Geweldig om te zien dat het onderwerp zo veel mensen aanspreekt.

Bekijk de video op onze website of via de QR-code hiernaast.

Foto: Tim Leenders

VNC ontvangt hogere jaarlijkse bijdrage van Postcode Loterij

De VNC is sinds 2008 meerjarig partner van de Nationale Postcode Loterij en ontvangt sindsdien jaarlijks een vaste bijdrage van € 500.000.

Dankzij deze bijdrage kan de VNC zich blijven inzetten voor een gezond en mooi landschap boordevol planten en dieren. We zorgen hier voor door het aanplanten van nieuwe landschapselementen, het herstellen van vervallen landschappen en het beschermen en behouden van het landschap dat er nog is. Dankzij de steun van de Postcode Loterij kunnen we hiermee doorgaan!

Nicolette van Dam had namens de Postcode Loterij een verrassende boodschap voor VNC-directeur Jaap Dirkmaat, toen ze langskwam om de video op te nemen voor het project 'Pad uit de put'. Ze mocht namelijk bekendmaken dat de jaarlijkse bijdrage die de VNC ontvangt voortaan met een ton is verhoogd naar € 600.000 per jaar.

Een prachtige verrassing, die betekent dat we voortaan nog meer kunnen betekenen voor het landschap. De VNC is hiervoor zeer dankbaar.

